Hva bør grounded theory kalles på norsk?

SPRÅKSPALTEN

ERLEND HEM

E-post: erlend.hem@medisin.uio.no

Erlend Hem (f. 1970) er dr.med., fagsjef og redaktør for Tidsskriftets språkspalte.

Databasert teoriutvikling er et godt norsk uttrykk for det engelske *grounded theory*.

Grounded theory er en kvalitativ forskningsmetode som ble utviklet av de amerikanske sosiologene Barney Glaser & Anselm Strauss i 1960-årene (1). Ideen var å lage en metode for å oppdage eller generere teori på grunnlag av data. Man starter så å si med blanke ark i et forsøk på å utvikle teori ut fra et datasett (2). Det er blitt beskrevet som at «teorien blir til mens man går» (3). Hensikten er å utvikle nye teorier som i neste omgang kan testes empirisk (2). Det engelske uttrykket *grounded theory* stammer nettopp fra tanken om å utvikle teori som er «grunnet» (engelsk: grounded) eller «jordet» i data.

Metoden ble utviklet som et opprør mot en tendens til ensidig vektlegging av verifisering og testing av teorier i sosiologisk forskning (4). Uttrykket *grounded theory* er i seg selv litt merkelig, ettersom det kan gi inntrykk av at all annen kunnskapsproduksjon er basert på noe annet enn empiri.

Metoden har fått stor utbredelse, også i medisin og helsefag. Blant de innviede brukes forkortelsen GT. I PubMed gir «grounded theory» over 9 000 treff, og i 2015 ble det en egen MeSH-term med den fyndige definisjonen: «The generation of theories from analysis of empirical data» (5).

Et søk på nettet og i mediearkivet Retriever viser at uttrykket *grounded theory* er ganske etablert i norsk. Både i en medisinsk ordbok, en lærebok i kvalitative forskningsmetoder og i leksika brukes det engelske uttrykket (2, 4, 6, 7). Når man skal lage en oversettelse, er det ofte en fordel å legge den tett opptil det engelske originaluttrykket. I dette tilfellet kunne det kanskje være *jordnær teori*, *bakkenær teori* eller noe lignende, men dette er nok et eksempel på at en direkte oversettelse fra engelsk ikke alltid er den beste løsningen.

I Tidsskriftet har vi tidligere brukt flere forskjellige uttrykk: «den komparative metode» (8), «forklaringsbasert teori» (9) og «systematisk sammenlignende metode» (10). Sistnevnte springer ut fra at *grounded theory* av og til blir omtalt som «the constant comparative method» – det viser til at en operasjon i kodingsprosessen er sammenligningen.

I et nettsøk kommer flere andre forslag, som «empiribasert teori» (11) og «databasert teoriutvikling» (12). Kanskje er det sistnevnte, *databasert teoriutvikling*, det beste, ettersom det er mest beskrivende for metoden – man forsøker å utvikle teori basert på data. Uttrykket

grounded theory høres ut som en teori, men egentlig handler det om teoriutvikling. Slik sett er *teoriutvikling* en riktigere beskrivelse, selv om det er en mindre direkte oversettelse av originaluttrykket. *Databasert teoriutvikling* er ganske altomfattende, så muligens ville det være enda bedre med *datadrevet*? Men kanskje er det fornuftigst å satse på et uttrykk som allerede er i bruk. Vårt forslag er derfor *databasert teoriutvikling*, *grounded theory* kan settes i parentes bak første gang det nevnes i teksten.

LITTERATUR:

1. Glaser BG, Strauss A. Discovery of grounded theory: strategies for qualitative research. New York: Aldine de Gruyter, 1967.
2. Malt U. (2.2.2017). Grounded Theory. I: Store norske leksikon. https://snl.no/grounded_theory (11.11.2017).
3. Grenness T. Innføring i vitenskapsteori og metode. Oslo: Tano Aschehoug, 1997: 155.
4. Korsnes O, red. Sosiologisk leksikon. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2008: 100.
5. Grounded theory. I: MeSH. www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68066296 (14.11.2017).
6. Nylenna M, red. Medisinsk ordbok. www.ordnett.no/search?language=no&phrase=grounded+theory (11.11.2017).
7. Malterud K. Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag. 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 2017: 95.
8. Brinchmann BS, Førde R, Nortvedt P. Foreldres erfaringer med liv-død-beslutninger hos premature barn. Tidsskr Nor Lægeforen 2002; 122: 2098 - 101. [PubMed]
9. Dybwik K. Entusiasme avgjør hjemmerespiratortilbudet. Tidsskr Nor Legeforen 2010; 130: 256. [PubMed][CrossRef]
10. Hem MH. Nyttig om kvalitativ forskningsmetode. Tidsskr Nor Legeforen 2012; 132: 63. [CrossRef]
11. PSY3101 – Forskningsmetode – kvalitativ. <http://grades.no/course/PSY3101> (11.11.2017).
12. MET 2030 Kvalitativ metode. Sivilmarkedsførerstudiet. <http://web.bi.no/info/kurs2000.nsf/3ff09a26df52d394c125690a004cc1ed/b4da3468a15c11f0c12568b10024637f!OpenDocument> (11.11.2017).

Publisert: 12. juni 2018. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.17.1032

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2020. Lastet ned fra tidsskriftet.no